

STORTINGET

Representantforslag 79 S

(2021–2022)

fra stortingsrepresentantene Marian Hussein, Grete Wold og Kari Elisabeth Kaski

Dokument 8:79 S (2021–2022)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Marian Hussein, Grete Wold og Kari Elisabeth Kaski om helsehjelp til papirløse migranter i Norge

Til Stortinget

Bakgrunn

Bergens Tidende hadde 13. januar 2022 et hovedsideoppslag om at en papirløs mann døde av kreft etter å ha blitt nektet helsehjelp på Haukeland universitetssykehus og Haraldsplass Diakonale Sykehus. Fylkeslegen har opprettet tilsyn etter klage fra Helsesenteret for papirløse migranter, men sykehusene mener de har fulgt regelverket.

Forslagsstillerne mener at folk som er syke, bør få helsehjelp. Alle som oppholder seg i Norge, må ha rett til nødvendige helse- og omsorgstjenester, basert på helsefaglige vurderinger.

Det er av stor viktighet for folkehelsen at alle som oppholder seg og bor i Norge, har nødvendig tilgang på god helsehjelp. Manglende helsehjelp kan føre til store fysiske og psykiske lidelser. Det er derfor i alles interesse at ingen grupper mangler tilgang til helsehjelp, ut over akutt hjelp, over tid. Dessverre er det et lite mindretall i Norge i dag som ikke får helsehjelp.

Papirløse migranter

Papirløse migranter er personer som bor i Norge uten papirer på gyldig oppholdstillatelse. Det er personer som har søkt om asyl, men som har fått endelig avslag på asylsøknaden, «Dublin-saker» der de det gjelder,

har avgitt fingeravtrykk i et annet europeisk land, personer med utløpt visum, personer som har hatt oppholdstillatelse, men som av ulik grunn har mistet den, og personer som aldri har registrert seg hos myndighetene.

Politiet anslo i oktober 2020 at det var i underkant av 2 400 personer som oppholdt seg i Norge uten lovlig opphold. Anslaget omfattet ikke alle tilfeller, blant annet ikke personer med utgått visum.

Mange av disse kan uansett ikke sendes tilbake. Det kan bero på at landet det gjelder, ikke har et effektivt sentralstyre, at landet ikke har avtale med Norge eller at det er tvil om vedkommendes identitet. I noen tilfeller nekter deres egne lands myndigheter å anerkjenne dem som sine borgere og ta imot dem, og/eller de får ikke utstedt gyldige reisedokumenter. Dette gjelder forhold som ligger utenfor den enkeltes kontroll, og som hindrer dem i å kunne returnere frivillig eller hindrer at norske myndigheter kan returnere dem. Mange papirløse migranter havner derfor i limbo, uten rettigheter.

Helsehjelp til papirløse

I dag er helsehjelp til papirløse migranter begrenset til akutt hjelp og helsehjelp som er helt nødvendig og ikke kan vente (jf. forskrift om rett til helse- og omsorgstjenester til personer uten fast opphold i riket). Gravide og barn har utvidede rettigheter, men ikke rett på blant annet fastlege. Ettersom de ikke er medlem av folketrygden, må de selv betale fulle kostnader for helsehjelpen. Dette innebærer at mange personer som oppholder seg i Norge, ikke får helsehjelpen de har behov for, noe som fører til alvorlige sykdomstilstander og i noen tilfeller død.

Kirkens Bymisjon og Røde Kors drifter Helsenettet for papirløse migranter i Oslo og Bergen. Gjennom drift av Helsenettet for papirløse migranter har Røde Kors og Kirkens Bymisjon sett at papirløses begrensede tilgang til helsehjelp får store humanitære konsekvenser. I tillegg møter helsesenteret mange som ikke får sine rettigheter oppfylt.

Helsenettene baserer seg på frivillig innsats fra dyktige fagpersoner som leger, sykepleiere, tannleger, sosionomer og fysioterapeuter. I Oslo behandlet 180 frivillige 800 pasienter og utførte om lag 3 300 konsultasjoner bare i 2019. Pasientene kom fra 120 ulike land. I Bergen samme år utførte 100 frivillige 525 konsultasjoner til fastlege, gynekolog, fysioterapeut, psykolog og tannlege.

De frivillige møter en mangfoldig gruppe kvinner, menn, barn og eldre, med ulike helseplager av ulik alvorlighetsgrad. Pasientene er blant annet kronisk syke, gravide, syke barn, psykisk syke og personer med infeksjonssykdommer. De frivillige oppdager og følger opp alvorlig sykdom og gir livsnødvendige medisiner. Uten denne hjelpen ville pasientene fått alvorlige lidelser og plager. Det er hevet over enhver tvil at det er behov for å bedre helsetilbudet til papirløse mennesker som oppholder seg i Norge, både av humanitære grunner og av hensyn til den allmenne folkehelsen.

Andre land har løsninger

SVERIGE

Sverige gjorde en SOU i 2011 og har fra 2013 gitt personer uten oppholdstillatelse rett til «vård som inte kan anstå». Denne hjelpen inkluderer primærhelsehjelp, tannhelsehjelp og medisiner og blir dekket økonomisk med en egenandel på 50 kroner. Socialstyrelsen fikk i oppdrag å utrede begrepet og kom fram til følgende:

«Socialstyrelsens slutsats är att begreppet vård som inte kan anstå inte är förenligt med vårdprofessionernas yrkesetik som innebär att vård ges efter behov och att begreppet inte är anpassat till och medicinskt tillämpligt i sjukvård samt riskerar att äventyra patientens säkerheten. Vad som är vård som inte kan anstå får avgöras i det enskilda fallet av den behandlande läkaren eller tandläkaren.»

6 regioner har valgt å gi samme helsehjelp som til resten av befolkningen.

ENGLAND

Alle, inkludert personer uten oppholdstillatelse, har tilgang på gratis primærhelsehjelp, der de betaler maks 100 kroner per resept på medisiner. Personer uten oppholdstillatelse må betale selv for spesialisthelsehjelp utenom øyeblikkelig helsehjelp, helsehjelp etter overgrep og tortur, prevensjonsveiledning eller behandling for smittsomme sykdommer.

NEDERLAND

Personer uten oppholdstillatelse har rett på øyeblikkelig hjelp og «medisinsk nødvendig hjelp», inkludert svangerskapsomsorg og fødselshjelp. En kommisjon definerte «medisinsk nødvendig hjelp» som hjelp basert på eksisterende nasjonale veiledere, protokoller og etiske retningslinjer uten hensyn til oppholdstid i landet eller betalingsevne. Om personer uten oppholdstillatelse ikke kan betale for helsehjelpen, kan leger få dekket 80 prosent av kostnadene fra helsemyndighetene.

FNs syn

FNs komité for økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter har senest i sin sjettede rapport om Norge (2020) kritisert Norge for brudd på menneskerettighetene ved ikke å tilby papirløse migranter helsehjelp på linje med resten av befolkningen. I rapporten ber FN Norge om å sørge for at papirløse migranter og EU-borgere uten helsekort får tilgang til helsetjenester i løpet av de neste 24 månedene.

Helsepersonells syn

I 2020 samlet Norsk Sykepleierforbund, Den norske legeforening, Norsk psykologforening, Kirkens Bymisjon, Norsk Folkehjelp, Norges Kristelige Legeforening og Leger Uten Grenser seg om oppropet «Vi er helsepersonell. La oss gjøre jobben vår». I oppropet sies det blant annet:

«Som leger, sykepleiere og psykologer er vi forpliktet til å hjelpe de med sykdom eller lidelser til å gjenvinne sin helse. Vi skal helbrede, lindre og trøste. Et regelverk som forskjellsbehandler eller ekskluderer enkelte grupper, er ikke forenlig med vår yrkesetikk. Rett til helsetjenester må ta utgangspunkt i individets medisinske og psykologiske behov - ikke innvandringsregulerende hensyn. Vi oppfordrer norske myndigheter til å gi papirløse reell tilgang til helsehjelp, basert på helsefaglige vurderinger, yrkesetiske retningslinjer og menneskerettslige prinsipper. Vi vil være leger, sykepleiere og psykologer. Håndheving av innvandringspolitikken overlater vi til andre.»

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g:

1. Stortinget ber regjeringen endre § 5 bokstav a i forskrift om rett til helse- og omsorgstjenester til personer uten fast opphold i riket, slik at de som allerede er i landet, får primærhelsetjenester på linje med andre borgere.

2. Stortinget ber regjeringen opprette en finansieringsordning for behandlere, slik at disse kan få refundert utgifter til og medisiner gitt til pasienter utenfor folketrygden.
3. Stortinget ber regjeringen sikre at personer uten fast opphold i riket gis tilgang på fastlegeordningen.

21. januar 2022

Marian Hussein

Grete Wold

Kari Elisabeth Kaski

